

Төрийн захиргаа, удирдлагын академийн
Докторант Г. Оюунцэцэг

Тахир дутуу иргэдийг хамгаалах механизмыг боловсронгуй болгоё

Төр, засгаас үйлдвэрлэлийн болон хөдөлмөрийн ахуй нөхцлийг сайжруулах, эмчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлэх замаар тахир дутуу иргэдийн тоог тогтвортой өсөхөөс сэргийлэх асуудал хурцаар тавигдаж байна. Судалгааны дүнгээс үзэхэд дэлхийн хүн амын 10 хувь нь тахир дутуу иргэд байгаа ба Монгол улсад 100 гаруй мянган тахир дутуу иргэд бүртгэгдээд байна. Манай улсад тахир дутуу иргэдийн талаар авч явуулж байгаа бодлого нь тусламж үзүүлэх, нөхөн олговор олгохоор хязгаарлагдаж байгаа бөгөөд тэдний онцлог хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх талаар туйлын бага байна. Ер нь нэгэнт тахир дутуу болсон иргэдэд үзүүлэх хамгийн гол тусламж бол нөхөн сэргээх эмчилгээ гэж үздэг юм байна. Гэтэл манай оронд нөхөн сэргээх эмчилгээний түвшин туйлын доогуур, тахир дутуу иргэдийн дөнгөж 5 орчим хувийг л дахин хөдөлмөрийн чадвартай болгож байна гэсэн тооцоо гарч байна. Иймээс судлаач тахир дутуу иргэдийн халамж үйлчилгээг сайжруулах талаар төр, нийгмээс зайлшгүй авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай зарим арга хэмжээнүүдийн талаар өөрийн санал, дүнэлтээ энэхүү ажилд дэвшүүлсэн байна.

Дэлхийн аливаа улс оронд бие эрхтний гэмтэл согогтой хүмүүс цөөнгүй байдаг бөгөөд, төр засгийн зүгээс нийгмийн онцгой халамж анхаарал тавьж, хөрөнгө санхүүгийн туслалцаа үзүүлж, эрхийг нь баталгаатай хамгаалах ёстой байдаг.

Эдгээр хүмүүс өөрсдийн амьдрал ахуйгаа бие даан аваад явах бололцоогоор туйлын хязгаарлагдмал байдаг. Иймд төр, засгаас үйлдвэрлэлийн болон хөдөлмөрийн ахуйн нөхцлийг сайжруулах, эмчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлэх замаар тахир дутуу иргэдийн тоог тогтвортой өсөхөөс ямагт урьдчилан сэргийлэх асуудал хурцаар тавигдаж байна. Үүний зэрэгцээ тахир дутуу иргэдийн эрх ашгийг хамгаалан, тэдний дэмжлэг туслалцаа авах эрхийг найдвартай баталгаажуулж өгөх хэрэгтэй.

Олон улсын байгууллагуудын судалгааны дүнгээс үзвэл, дэлхийн хүн амын 10 хувь нь тахир дутуу иргэд байдаг юм байна. Манай улсад 100 гаруй мянган тахир дутуу иргэд бүртгэгдсэн бөгөөд жил бүр олон арван хүн тахир дутуу болж байна. Төрөлхийн тахир дутуу хүмүүс, суурь болон мэргэжлийн өвчтэй иргэд, үйлдвэрлэлийн болон ахуйн осолд орсон тахир дутуу иргэд ч энд хамаарч байна. Одоогоор манай улсад тахир дутуу тэтгэвэр авагч 30-аад мянган хүн байна.

Өнөөдрийг хүртэл тахир дутуу иргэдийн талаарх төрийн бодлого нь тусламж үзүүлэх, нөхөн олговор өгөх үндсэн дээр тулгуурлаж ирэв. Өөрөөр хэлбэл, улсаас тэдэнд тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэлбэрээр мөнгөн тусламж олгож байгаа бөгөөд харин тэдний онцлог, хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн халамжийн үйлчилгээ үзүүлэхэд туйлын бага анхаарч ирлээ. Тухайлбал, нисэх буудал, төмөр замын өртөө, эмнэлэг, үйлчилгээний газарт тахир

дутуу иргэнд зориулсан тэргэнцэргүй, бие засах газаргүй, тэргэнцэртэй хүн явах замгүй, эрүүл мэндийн үзлэгт тогтмол оруулж, эмчлэх гэх мэт үйлчилгээ үгүйлэгдэж байна.

Нэгэнт тахир дутуу болсон иргэнд үзүүлэх хамгийн гол тусламж бол нөхөн сэргээх эмчилгээ хэмээн үзэж байна. Гэтэл манай оронд нөхөн сэргээх эмчилгээний түвшин туйлын доогуур байгаа тул тахир дутуу иргэдийн дөнгөж 5 орчим хувийг л дахин хөдөлмөрийн чадвартай болгодог гэсэн тооцоог мэргэжлийн хүмүүс хийжээ. Энэ үзүүлэлт нь хөгжилтэй орнуудынхаас үлэмж доогуур байна.

Тахир дутуу иргэдийн халамж үйлчилгээг сайжруулах, төр, нийгмээс үзүүлэх хайр ивээлийг үр дүнтэй, амьдралд зайлшгүй шаардлагатай асуудалд чиглүүлэхийн тулд дараах арга хэмжээг зохион байгуулмаар байна. Үүнд:

- Хүмүүсийн эрүүл мэндийг хамгаалах чиглэлээр иж бүрэн арга хэмжээ авч, тахир дутуу болох явдлаас урьдчилан сэргийлэх, нэн ялангуяа амьдрах, ажиллах орчны нөхцөл байдлыг сайжруулж хөдөлмөрийн аюулгүй, эрүүл нөхцлийг бүрдүүлэх, бүх төрлийн гэмтэл, бэртлээс урьдчилан сэргийлэх замаар иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах;
- Эрүүл мэнд, нийгэм-сэтгэл зүй, хөдөлмөрийн нөхөн сэргээх тогтолцоог шинэчлэх замаар өвчлөлт, бэртэлтийн үр дагаврыг багасгах, зарим тохиолдолд бүр арилгах, тахир дутуу иргэдэд бусад бүх иргэдийн нэгэн адил ерөнхий болон мэргэжлийн боловсрол эзэмшүүлэх, хөдөлмөр эрхлэх, нийгэм улс төрийн амьдралд оролцох бололцоо олгох;
- Улсын болон орон нутгийн засаг захиргаа, иргэдийн хооронд, төрийн болон нийтийн байгууллагуудын хооронд тахир дутуу иргэдийг анхааран халамжлах талаар хамтран ажиллах үр нөлөө бүхий механизмыг бий болгох зэрэг асуудлыг шийдвэрлэх эрх зүйн үндсийг бий болгох шаардлагатай байна.

Түүнчлэн тахир дутуу иргэд нь холбогдох хууль тогтоомжоор олгосон тодорхой эрх зүйн баталгаатай байх ёстой. Одоогоор мөрдөгдөж буй тахир дутуу хүний нийгмийн хамгаалалын тухай хууль нь тахир дутуу иргэдийн амьдрал, үйл ажиллагааг аль болох бүрэн хамгаалах, төрийн дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх арга хэмжээнүүдийг иж бүрэн тусгаж чадаагүй хэмээн үзэж байна.

Төрийн нийгмийн хамгааллын бодлого нь иргэнийг гэмтсэн, бэртсэний дараа нь халамжлах, дэмжих, туслах биш, харин тахир дутуу болох явдлаас урьдчилан сэргийлэхэд орших ёстой. Иймд төрийн бодлого, улсын хөтөлбөр, төслүүд нь экологи, эрүүл мэндийг хамгаалах, хүнд, хортой, аюултай ажлын байрыг багасгахад чиглэгдэх шаардлагатай. Гэтэл манай улсад тахир дутуу иргэдийн талаар бримталж байгаа бодлогын баримт бичиг болох “Тахир дутуу иргэдийн аж байдлыг дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөр” нь нэгэнт тахир дутуу болсон иргэдийг халамжлах, дэмжих, туслах зарим арга хэмжээг тусгах төдийгөөр хязгаарлагдсан байна. Энэхүү хөтөлбөрт тахир дутуу болохоос урьдчилан сэргийлэх төрийн бодлого үгүйлэгдэж байгааг зориуд тэмдэглэж хэлмээр байна.

Иймд иргэдийг тахир дутуу болгохгүй байх, болсон тохиолдолд нөхөн сэргээх эмчилгээ хийн хөдөлмөрийн чадвартай байлгах, бололцоогүйд хүрвэл нийгмийн халамжийн найдвартай үйлчилгээг тогтмол хүргэх чиглэлээр уг хөтөлбөрийг шинэчлэх нь зүйтэй.

Эдгээр асуудлыг цогцолбороор шийдвэрлэх тогтолцоо бий болгосноор дараах арга хэмжээг авах шаардлагатай. Үүнд, Эмнэлэгийн үйлчилгээнд диспансерын буюу эмчлэн сэргийлэх хэлбэрийг хөгжүүлэх. Өвчлөлийн архаг хэлбэрээс урьдчилан сэргийлэх, тахир дутуу болохоос зайлсхийх, тахир дутуу болохын зовлонг нимгэлэх зорилго бүхий оношлогооны болон эмчилгээний төвүүдийн сүлжээг өргөтгөх хэрэгтэй. Эмчилгээг үргэлжлүүлэх тусгай сувиллын газар, сүлжээ бий болгож нөхөн сэргээх эмчилгээний өндөр үр ашиг бүхий шинэ арга хэмжээг нэвтрүүлмээр байна.

Эмнэлэгийн нөхөн сэргээлт гэдэг нь тахир дутуу иргэдэд амбулатори, эмнэлэг, гэр, стационар /суурин эмнэлэг/, эмнэлгийн тусгай төвүүдээр үзүүлэх эмнэлэгийн бүх төрлийн тусламжийг баталгаажуулна гэсэн үг юм. Хөдөлмөрийн чадварыг дээд зэргээр нөхөн сэргээх зорилгоор тахир дутуу болсны эхний 2-3 жилд эмчлэн сэргийлэх тусгай тогтолцоог бий болгох шаардлагатай.

Нөхөн сэргээлтийн төгсөлтийн шат нь тахир дутуу иргэнийг мэргэжлийн ажил хөдөлмөрт буцаан оруулах явдал юм. Энэ зорилгоор нөхөн сэргээх хөтөлбөрүүдийг боловсруулахдаа тэдэнд мэргэжлийн баримжаа олж авах, сургалтад хамрах, мэргэжлээ өөрчлөх, ажилд орох зэрэг тухайн тахир дутуу иргэний хэрэгцээ сонирхолыг иж бүрнээр тусгах нь чухал байна.

Тахир дутуу иргэд үйлдвэрийн газарт ажилд орох нь тэдний эрүүл мэндийн байдлаас хамаарна. Ингэхдээ ижил мэргэжил, зэрэглэлтэй эрүүл хүмүүсээс багагүй орлоготой байх явдлыг тэдэнд баталгаажуулж өгөхийг бодолцох хэрэгтэй.

Тахир дутуу иргэдийг ажлын байраар хангахын тулд энгийн үйлдвэрүүд дээр хамгаалагдсан тусгай орон тоонууд бий болгох, тусгай үйлдвэр, тасаг, цехийн сүлжээг хөгжүүлж (тахир дутуу иргэдийн нийгэмлэгүүдийн мэдэлд), үүний дотор эмнэлгийн нөхөн сэргээх албатай хослуулан ажиллуулах, богиносгосон ажлын өдөртэй байх нөхцлөөр тахир дутуу иргэдийг ажилд авах, ажлын цагаар нэмэлт завсарлагааны хуваарь гаргаж өгөх нь зүйтэй. Орон нутгийн засаг захиргаа нь өмчийн аль ч хэлбэрийн үйлдвэрт тодорхой тооны тахир дутуу иргэд ажиллуулах эрхтэй байх, үйлдвэрүүд энэ заалтыг зөрчсөн тохиолдолд тахир дутуу иргэдэд ажлын байр шинээр бий болгоход хүрэлцэхүйц хэмжээний мөнгөн торгууль оногдуулах эрхтэй байхыг хуульчлах хэрэгтэй. Монгол улсын хөдөлмөрийн хуулийн 111 дүгээр зүйлд ажил, үйлдвэрлэлийн онцлогт харшлахгүй тохиолдолд 50, түүнээс дээш ажилтантай аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ажил, албан тушаалын 3 түүнээс дээш хувийн орон тоонд тахир дутуу буюу одой хүнийг ажиллуулна гэсэн заалттай боловч хэрэгжилт нь туйлын хангалтгүй байна.

Тахир дутуу иргэдэд үзүүлэх нийгэм-ахуйн үйлчилгээнд гэрээр үзүүлэх тусламж гол байр үзүүлэх болно. Гэрийн нөхцөлд үзүүлэх тусламж нь тахир иргэдийн ашиг сонирхолд нийцэх бөгөөд өөрөө өөртөө үйлчлэх чадвар, хүрээлэн буй хүмүүстэйгээ энгийн тайван харилцах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

Тахир дутуу иргэд, өндөр настанг суурин асрамжлах газрууд нь өөрөө өөртөө үйлчлэх чадваргүй хүмүүст туслах, тэдэнд эмнэлгийн нөхөн сэргэлт хийх хийх ажлыг гол чиглэлээ болгох ёстой юм.

Орон сууцны болон нийгмийн хэрэгцээний байшин барилга барих, суудлын болон нийтийн тээврийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх явцад ч тахир дутуу иргэдийн эрх ашиг хуулиар хамгаалагддаг бөөгөөд нөхөн сэргээх болон нийгэм-ахуйн албадын цогцолбор бүхий орон сууцны барилга, нийгмийн халамжийн нутаг дэвсгэрийн төвүүдийг барьж байгуулах ажлыг өргөн хүрээтэй хийх шаардлагатай.

Тэдгээр төвүүд нь нийгэм-ахуйн үйлчилгээг эмнэлгээр болон гэрээр иж бүрэн үзүүлэх болно.

Онцгой ангиллын тахир дутуу иргэд болон өндөр настнуудад асрамжийн газрын сүлжээ ажиллуулах бөгөөд тэднийг түр болон байнга оршин суух, бололцоотой төлбөрөөр шаардлагатай тусламжаа авах бололцоогоор хангана.

Нийгмийн халамжийг хамгийн ихээр шаарддаг хэсэг бүлэг хүмүүс бол тахир дутуу хүүхдүүд юм. Тэдний амьдарч хүмүүжих хамгийн сайн, тааламжтай нөхцөл нь гэр орны нөхцөл учраас эцэг эх, асран хамгаалагчид бүх талын дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх явдлыг баталгаажуулах хэрэгтэй. Ийм хүүхдүүдийг нийгэмшүүлэх зорилгоор тэднийг насанд хүрч гэр орноосоо болон асрамжийн газраас тусдаа амьдрах боломжтой болмогц нь орон сууц авах, ажилд орох эрхийг нь баталгаажуулж өгөх нь зүйтэй.

Тахир дутуу иргэдийн болон тэдний гэр бүлийнхний материаллаг хангамжийг сайжруулах зорилгоор олгох мөнгөн төлбөрийг нэмэгдүүлэх, биет үйлчилгээ, хөнгөлөлтийг нь ахиулах шаардлага тавигдаж байна. Тахир дутуу хүүхдийг асрамжилахад зориулан улсаас баталгаатай олгох мөнгөн төлбөр, төрөлхийн тахир дутуу хүүхдэд олгодог тэтгэмжийг амьдралын баталгаат доод түвшнээс багагүй байлгах шаардлагатай. Гэтэл манай улсын нийгмийн халамжийн сангаас төрөлхийн тахир дутуу хүүхдийг насанд хүрсэн үед нь 10 мянган төгрөгийн тэтгэмж олгож байгаа нь амьжиргааны баталгаажих түвшингээс бараг 2 дахин бага байна. Үндэсний статистикийн газрын тооцоолсноор, Улаанбаатар хотод амьжиргааны түвшин 19300 (Монгол Улсын Засгийн газрын тогтоолоор 17600 төгрөгөөр тогтоож өгч байна) төгрөг байна.

Тахир дутуу хүүхдийн гэр бүл, эцэг эх, тэднийг орлох хүмүүст үзүүлэх биет болон бусад хөнгөлөлт нь тахир дутуу иргэд, ялангуяа тахир дутуу хүүхдийг асрах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагаа явуулах боломжийг олгох ёстой. Мөн татвар оногдуулах, нийтийн тээврийн хэрэгслээр үйлчлэх, нийтийн аж ахуйн үйлчилгээ үзүүлэх, орон сууц, эм тариа хэрэглэх зэрэгт нь тахир дутуу иргэдэд тусгай хөнгөлөлт үзүүлэх шаардлагатай. Мөн тахир дутуу иргэдэд зориулан хиймэл эд эрхтэн үйлдвэрлэж үйлчлэхэд онцгой анхаарал хандуулмаар байна.

Нийгмийн халамжийн байгууллагууд одоогийн хиймэл эрхтний үйлчилгээний зохион байгуулалтыг үндсээр нь шинэчлэн өөрчилж, тахир дутуу иргэдийг гэрээр нь үйлчлэх тогтолцоог хөгжүүлэн хиймэл эрхтэн

шаардлагатай иргэдийг илрүүлэн бүртгэлд авах ажлыг боловсронгуй болгохын зэрэгцээ мэс ажилбарын нөхөн сэргээх эмчилгээний шинэ шинэ аргуудыг нэвтрүүлмээр байна.

Хувийн авьяас сонирхол, нас, гэмтэл согогыг зэрэглэлээс нь хамааруулан тахир дутуу иргэдэд ерөнхий болон мэргэжлийн боловсрол олгох ажлыг зохион байгуулах талаар зохих санал санаачлагыг боловсруулж хэрэгжүүлэх нь зүйтэй байна. Ялангуяа тахир дутуу хүүхдүүийн боловсролыг сайжруулах явдал онцгой ач холбогдолтой.

Түүнчлэн тахир дутуу хүмүүст нийгмийн халамж үзүүлж буй иргэд, байгууллага, аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааг эдийн засгийн урамшууллын механизмын тусламжтайгаар хөөлөн дэмжих нь тулгамдсан асуудлын нэг болж байна.

Зарим гадаад орны туршлагаас үзэхэд, тахир дутуу иргэдийг жирийн нээлттэй хөдөлмөр эрхлэхэд нь туслах зорилгоор хөдөлмөр сургалтын төвүүдийг Засгийн газар болон бусад байгууллагууд ажиллуулдаг байна. Тахир дутуу иргэд хөдөлмөр сургалтын төвд ажилласнаар өөрсдийнхээ ур чадварыг нээх, ямар ажил хийж чадахаа олж мэдэхэд тустай хамгийн зөв арга юм. Дээрх төвүүдэд Тахир дутуу иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дараах 3 чиглэлээр дэмжиж, ажиллуулах нөхцлийг бүрдүүлдэг байна. Үүнд:

Дэмжлэгтэй хөдөлмөр эрхлэлт: Зарим байгууллага, компаниуд тусгай хөдөлмөр, үйлдвэрлэлийн төвд ажиллаж байсан ажилтнуудыг өөрийн байгуулагадаа ажиллуулахын тулд зайлшгүй ажлын ур чадвар, дадлагад нийцэх эсэхийг шалгах шаардлага гардаг. Хөдөлмөр, үйлдвэрлэлийн тусгай төвөөс жирийн байгууллагад орж ажиллах боломж маш цөөн хүнд олддог.

Энэхүү боломж шилжилтийг хийхэд туслах зорилгоор дэмжлэгтэй хөдөлмөр эрхлэлт гэсэн ухагдахуун гарч байгаа юм. Дэмжлэгтэй хөдөлмөр эрхлэлт гэдэг нь, тахир дутуу иргэдийг ажлын байран дээр нь мэргэжил ээмших сургалтанд хамруулж дадлагажуулдаг. Энэхүү сургалтын үеэр мэргэжлийн хүмүүс тогтмол хамт ажиллана. Зарим ажилтнууд дэмжлэгтэй хөдөлмөр эрхлэлтийн ачаар тодорхой хугацаагаар ажилласны дараа тухайн компанид байнгын ажилтан болдог. Энэхүү дэмжлэгтэй хөдөлмөр эрхлэлт нь тахир дутуу иргэд нээлттэй хөдөлмөр эрхлэхэд нь туслах, ийм төрлийн хөдөлмөр эрхлэхэд тохиолдож буй хүндрэлийг шийдвэрлэх хамгийн үр дүнтэй арга зам мөн гэж үзэж байна.

Нээлттэй хөдөлмөр эрхлэлт: Хэрэв ажил олгогч бололцоо олговол зарим тахир дутуу иргэд бусдын дэмжлэггүйгээр нээлттэй хөдөлмөр эрхлэх чадвартай байдаг. Тахир дутуу иргэдийн хөдөлмөр эрхлэх бололцоог нэмэгдүүлэхийн тулд Европын хэд хэдэн оронд болон Азийн орнуудад ажил олгогч нар өөрийн компанидаа тодорхой тооны ажлын байрыг тахир дутуу болсон хүмүүст зориулан бий болгох квотын системийг нэвтрүүлжээ. Хэрэв ажил олгогч энэхүү үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд улсад тодорхой хэмжээний шимтгэл төлөх бөгөөд үүнийг тахир дутуу иргэдийн мэргэжлийн нөхөн сэргээлт ажлын байрыг нэмэгдүүлэх зорилгод ашигладаг байна.

Энэхүү систем нь тахир дутуу иргэд хөдөлмөрийн нээлттэй зах зээлд орж ажиллахад нь туслах олон арга хэмжээнүүдийн зөвхөн нэгээхэн хэсэг юм.

Тахир дутуу иргэдийг ажиллуулснаар тухайн компанид ямарваа нэмэлт зардал, бусад хүндрэлтэй асуудлыг бий болгохоос зайлсхийхийн тулд ажил олгогчдод санхүүгийн болон бусад дэмжлэг туслалцааг үзүүлэх нь тахир дутуу иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих бас нэг арга хэлбэр юм. Дэмжлэг туслалцаанд цалингийн татаас, татварын хөнгөлөлт, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хөнгөлөлт, ажлын байрыг тахир дутуу иргэдэд зориулан олгох мөнгөн тусламж зэрэг байж болно.

Хувиараа хөдөлмөр эрхлэлт: Ихэнх хөгжиж буй орнуудад ажиллах хүчний дийлэнх нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэдэг. Тахир дутуу хүмүүсийн хувьд хөдөлмөр эрхлэлтийн энэхүү хэлбэр нь нэлээд үр дүнгээ өгөх бололцоотой. Мэдээллийн технологи хөгжиж теле сүлжээ, цахилгаан худалдаа үүсч бий болсноор, ялангуяа хөдлөх эрхтэн нь тахир дутуу болсон иргэдэд нааштай бололцоо олгох нөхцөл бүрдэж байна.

Хувиараа бизнес эрхлэхийг хүссэн тахир дутуу иргэдэд санхүүгийн туслалцаа үзүүлэх хэлбэрийг олон оронд бий болгосон байна. Санхүүгийн туслалцаа олгох асуудлыг хөдөлмөр эрхлэлтийн алба эрхэлдэг. Гэвч тахир дутуу иргэдийн бизнесийг амжилттай явуулахад зөвхөн санхүүгийн туслалцаагаар хязгаарлах нь хангалтгүй юм. Тахир дутуу иргэд бизнес эрхлэх, удирдах, нягтлан бодох ур чадвар эзэмших шаардлагатай бөгөөд тэдэнд техникийн зөвлөгөө өгөх үйлчилгээг хөгжүүлэх, бүтээгдэхүүнийг нь зах зээлд худалдахад туслах, жижиг зээл авах, түүхий эд худалдан авах, бололцоог нэмэгдүүлэх хэрэгтэй. Эдгээр үйлчилгээний ихэнхийг хөдөлмөр эрхлэлтийн алба зохицуулна. Ялангуяа хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд шууд үзүүлэх үйлчилгээ, зарим нэг тодорхой үйлчилгээг хаанаас авч болох талаар мэдээлэл өгч чиглүүлэх бололцоотой.

Тахир дутуу иргэдийн нийгмийн хамгааллын нэгээхэн хэсгийн талаар өөрийн судалгаа, шинжилгээний ажилтай холбогдуулан санал бодлыг нэмэрлэхэд ийм байна. Цаашид уг арга хэмжээг ажил хэрэг болгох талаар төр, захиргааны байгууллага, ялангуяа нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан яам, байгууллагууд онцгой анхаарна гэдэгт найдаж байна.